

Η IFLA στα εβδομήντα πέντε χρόνια λειτουργίας της

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΠΑΠΑΖΟΓΛΟΥ

Το περασμένο καλοκαίρι, το 68ο ετήσιο συνέδριο του γνωστού σε όλους μας οργανισμού IFLA (International Federation of Library Associations and Institutions – Διεθνής Ομοσπονδία Βιβλιοθηκονομικών Ενώσεων και Οργανισμών) έλαβε χώρα στη Γλασκόβη, προκειμένου να τιμηθεί ο εορτασμός των 75 χρόνων του, στον τόπο όπου γεννήθηκε.

Το συνέδριο παρακολούθησαν 4.300 άτομα από 131 χώρες και ανάμεσά τους ήταν 1.000 άτομα που συμμετείχαν για πρώτη φορά. Κατά τη διάρκεια των οκτώ ημερών έγιναν 220 συνεδριάσεις, παρουσιάστηκαν 166 εισηγήσεις και λειτούργησαν 25 εργαστήρια, αριθμοί που σίγουρα εντυπωσιάζουν.

Ποια η συμβολή της IFLA στα χρόνια ύπαρξής της; Είναι μόνο ένα εντυπωσιακό συνέδριο ή πολλά παραπάνω; Έχοντας μια συνεχή σχέση με τον οργανισμό από το 1990 ως σύνεδρος στην αρχή, ως μέλος του Τμήματος Σχολικών Βιβλιοθηκών στη συνέχεια και αργότερα ως γραμματέας και υπεύθυνη πληροφόρησης της Επιτροπής του Τμήματος Σχολικών Βιβλιοθηκών και μέλος της Επιτροπής του Τομέα των Βιβλιοθηκών για το Ευρύ Κοινό, η βοήθεια που πήρα στο επίπεδο της επικοινωνίας με συναδέλφους από τη διεθνή κοινότητα, η παρεχόμενη αίσθηση ότι ανήκουμε όλοι σε μια ομάδα με κοινούς στόχους καθώς και η ενημέρωση στις συνεχείς εξελίξεις ήταν σημαντικά στοιχεία για την επαγγελματική μου ζωή.

Παρότι οι βιβλιοθηκονόμοι δεν είναι ποτέ ικανοποιημένοι με τις κατακτήσεις τους και πάντα επιδιώκουν καλύτερες υπηρεσίες για το

κοινό που εξυπηρετούν, θα πρέπει να παραδεχτούμε ότι η εξέλιξη των βιβλιοθηκών τα τελευταία χρόνια είναι ραγδαία.

Αρκεί να ακούσουμε αυτά που ανέφερε ο κεντρικός ομιλητής στο συνέδριο της Γλασκόβης, ο νομπελίστας ποιητής Seamus Heaney. Είπε λοιπόν ότι η πρώτη φορά που μπήκε σε βιβλιοστάσιο ήταν στο Πανεπιστήμιο Queen's του Μπέλφαστ της Ιρλανδίας, στο δεύτερο χρόνο των σπουδών του, καθώς η είσοδος επιτρεπόταν μόνον σε φοιτητές που ήταν ήδη αριστούχοι. Ακόμα όμως και τότε δεν υπήρχε πρόσβαση σε όλα τα ράφια. Για πολλά συγγράμματα έπρεπε να συμπληρώσεις τα στοιχεία του βιβλίου και να το ζητήσεις να το φέρουν από την κλειστή συλλογή.

Συμμερίζομαι την άποψη που διατύπωσε η πρόεδρος του IFLA, Christine Deschamps, ότι «το βιβλιοθηκονομικό επάγγελμα πέρασε πολύ γρήγορα από τα χειρόγραφα δελτία στα δακτυλογραφημένα και στη συνέχεια στα δίκτυα, την ψηφιοποίηση και την εικονική πραγματικότητα. Λίγα επαγγέλματα κατάφεραν να ενσωματώσουν τις νέες τεχνολογίες στον κλάδο τους με τόση επιτυχία όπως η βιβλιοθηκονομία, να δημιουργήσουν προϊόντα, πρότυπα και να φέρουν πραγματική επανάσταση στις παρεχόμενες υπηρεσίες που προσφέρουν στους πελάτες τους»

Τα τελευταία 75 χρόνια, στην πορεία αυτή, η IFLA συμπαράσταθηκε στο βιβλιοθηκονομικό επάγγελμα και το προώθησε με ποικίλους τρόπους.

Σύντομο ιστορικό

Η οργάνωση ιδρύθηκε στις 30 Σεπτεμβρίου 1927 στο Εδιμβούργο, κατά τη διάρκεια του εορτασμού των 50 χρόνων της Ένωσης Βιβλιοθηκών της Βρετανίας, όταν αντιπρόσωποι από βιβλιοθηκονομικές ενώσεις 15 χωρών υπέγραψαν το σχετικό ιδρυτικό καταστατικό. Η ιδέα για μια τέτοια οργάνωση ήταν του Gabriel Henriot, προέδρου της Ένωσης Γάλλων Βιβλιοθηκονόμων και καθηγητή βιβλιοθηκονομίας στην Αμερικανική Σχολή Βιβλιοθηκονομίας στο Παρίσι. Τα πρώτα χρόνια λειτουργίας της τα μέλη, που ήταν κυρίως βιβλιοθηκονομικές ενώσεις, στόχευαν στην οργάνωση διεθνών συνεδρίων. Στα συνέδρια αυτά, όπου συναντιόταν οι εξέχοντες βιβλιοθηκονόμοι της Ευρώπης και της Αμερικής, άρχισαν να δημιουργούνται και οι φιλίες μεταξύ των ανθρώπων που οδήγησαν σε διεθνείς συνεργασίες, σε θέματα διαδανεισμού και ανταλλαγών, βιβλιογραφικής προτυποποίησης και βιβλιοθηκονομικής εκπαίδευσης.

Το 1947, στο συνέδριο που πραγματοποιείται για πρώτη φορά μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο και παρακολουθείται από 52 συνέδρους από 18 χώρες, γίνεται και η συμφωνία για επίσημη μελλοντική συνεργασία μεταξύ IFLA και UNESCO. Στη μεταπολεμική περίοδο, η ανάπτυξη του οργανισμού είναι αργή λόγω της δομής του και της έλλειψης πόρων. Η δράση του βασιζόταν στην εθελοντική εργασία μεμονωμένων ατόμων κατά τη διάρκεια των συναντήσεων. Το 1958 ο οργανισμός έχει 64 μέλη / ενώσεις από 42 χώρες και η λειτουργία του παραμένει σχεδόν ίδια με της προπολεμικής περιόδου έως το 1961, χρονιά που γίνεται το Διεθνές Συνέδριο για τις Αρχές Καταλογογράφησης στο Παρίσι, για το οποίο είχε δοθεί χορηγία 20.000 δολάρια, και το οποίο

δραστηριοποιεί την IFLA στον τομέα της καταλογογράφησης.

Το 1962 με χορηγία της UNESCO ιδρύεται μια μόνιμη γραμματεία και το 1963 εκδίδεται το "Libraries in the World", το μακροπρόθεσμο πρόγραμμα του οργανισμού. Εκεί αρχίζει να διαφαίνεται η ανάγκη για τη δημιουργία τμημάτων (Sections) που να ανταποκρίνονται στις ανάγκες των διαφόρων τύπων βιβλιοθηκών. Στη δεκαετία του '70 η γραμματεία ενισχύεται και εγκαθίσταται στη Χάγη και ξεκινάει το πρόγραμμα για τον Παγκόσμιο Βιβλιογραφικό Έλεγχο (UBC—Universal Bibliographic Control) και ιδρύεται το μόνιμο γραφείο του στο Λονδίνο. Την ίδια εποχή γίνεται η έναρξη του προγράμματος για την υποστήριξη των διαφόρων περιοχών του κόσμου, ιδρύεται ένα περιφερειακό γραφείο στην Κουάλα Λουμπούρ της Μαλαισίας και οι βιβλιοθηκονόμοι του Τρίτου Κόσμου εισέρχονται στον οργανισμό. Στην επόμενη δεκαετία έχουμε την είσοδο οργανισμών και μεμονωμένων ατόμων ως μέλη και ενισχύονται τα προγράμματα διεθνούς συνεργασίας για τη βιβλιογραφική περιγραφή και πρόσβαση στα βιβλιογραφικά δεδομένα. Το 1993 δημιουργείται η IFLANET (<http://www.ifla.org>), ο ιστοχώρος του οργανισμού, σπουδαία πηγή πληροφόρησης για τα παγκόσμια βιβλιοθηκονομικά δρώμενα.

Σήμερα η IFLA έχει 1.700 μέλη (ενώσεις, οργανισμούς, ιδιώτες) από 143 χώρες.

Δραστηριότητες

Η δράση της IFLA είναι διμερής. Αποτελείται αφενός από τις δραστηριότητες επαγγελματικών ομάδων που ταυτίζονται με συγκεκριμένο είδος βιβλιοθήκης και αφετέρου από τις δραστηριότητες ομάδων που ασχολούνται με τεχνικές που διαπερνούν κάθετα όλα τα είδη των βιβλιοθηκών ή κέντρων πληροφόρησης.

α) Τομείς και Τμήματα (Divisions and Sections)

Αναφέρονται στον πρώτο προσανατολισμό του οργανισμού. Υπάρχουν 8 τομείς και 45 τμήματα. Αναλυτικά είναι τα εξής:

- Γενικές ερευνητικές βιβλιοθήκες (τμήματα του τομέα είναι: Εθνικές βιβλιοθήκες, Πανεπιστημιακές και άλλες ερευνητικές βιβλιοθήκες, Υπηρεσίες Βιβλιοθήκης και Έρευνας προς τα Κοινοβούλια).
- Ειδικές βιβλιοθήκες (τμήματα του τομέα είναι: Βιβλιοθήκες κυβερνητικών υπηρεσιών, Κοινωνικών επιστημών, Γεωγραφίας και Χαρτών, Θετικών επιστημών και τεχνολογίας, Υγείας και βιοεπιστημών, Τέχνης, Γενεαλογίας και Τοπικής ιστορίας).
- Βιβλιοθήκες που εξυπηρετούν το ευρύ κοινό (τμήματα του τομέα είναι: οι Δημόσιες, οι Παιδικές και Εφηβικές, οι Σχολικές βιβλιοθήκες, οι Βιβλιοθήκες που εξυπηρετούν άτομα με ειδικές ανάγκες, Βιβλιοθήκες για τυφλούς, Υπηρεσίες βιβλιοθήκης για πολυπολιτισμικούς πληθυσμούς, Εθνικά κέντρα για υπηρεσίες βιβλιοθήκης (ROTNAC), Διεθνής Ένωση βιβλιοθηκών μητροπολιτικών κέντρων (INTAMEL), Κινητές βιβλιοθήκες).
- Βιβλιογραφικός έλεγχος (τμήματα του τομέα είναι: Βιβλιογραφία, Καταλογογράφηση, Ταξινόμηση και Ευρετηρίαση).
- Συλλογές και υπηρεσίες (ο τομέας έχει τα εξής τμήματα: Προσκτήσεις και ανάπτυξη συλλογής, Πρόσβαση σε ντοκουμέντα και διαδανεισμός, Περιοδικά και περιοδικές εκδόσεις, Εφημερίδες, Κυβερνητική πληροφόρηση και κυβερνητικές εκδόσεις, Σπάνια βιβλία και χειρόγραφα, Πληροφόρηση (reference work)).
- Μάνατζμεντ και τεχνολογία (ο τομέας έχει τα εξής τμήματα: Συντήρηση και διατήρηση, Κτίρια βιβλιοθηκών και εξο-

πλισμός, Τεχνολογία πληροφόρησης, Στατιστική και αξιολόγηση, Μάνατζμεντ και μάρκετινγκ, Οπτικοακουστικό υλικό και πολυμέσα, Μάνατζμεντ βιβλιοθηκονομικών ενώσεων, Γυναικεία θέματα).

- Εκπαίδευση και έρευνα (ο τομέας έχει τα εξής τμήματα: Εκπαίδευση και κατάρτιση, Βιβλιοθηκονομική θεωρία και έρευνα, Ανάγνωση, Συνεχιζόμενη εκπαίδευση και κατάρτιση στο χώρο εργασίας, Ιστορία βιβλιοθηκών, Βιβλιοθηκονομικά περιοδικά και περιοδικά πληροφόρησης, Πληροφοριακός αλφαριθμητισμός).
- Περιφερειακές δραστηριότητες (ο τομέας έχει τα εξής τμήματα: Αφρική, Ασία και Ωκεανία, Λατινική Αμερική και Καραϊβική).

Το κάθε τμήμα έχει το δικό του πρόγραμμα, το οποίο αναπτύσσει η επιλεγμένη από τα μέλη του επιτροπή. Η επιτροπή παράγει ενημερωτικά δελτία, πρότυπα και εκδόσεις σχετικές με τα θέματα ενδιαφέροντος και έχει την ευθύνη για τον ορισμό του υποθέματος του τμήματος σε συνδυασμό με το γενικό θέμα στο εκάστοτε συνέδριο και την τελική επιλογή των εισηγήσεων του τμήματος. Ο κάθε τομέας παρακολουθεί και στηρίζει τον στρατηγικό σχεδιασμό των τμημάτων του. Οι κατευθυντήριες οδηγίες για τις δημόσιες, τις παιδικές, τις σχολικές βιβλιοθήκες, για τις υπηρεσίες βιβλιοθήκης προς τα άτομα με προβλήματα ακοής, το μανιφέστο των σχολικών βιβλιοθηκών και πολλά πρότυπα όπως τα πρότυπα για τις ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες οφείλονται στη δράση των τομέων της IFLA.

β) Κεντρικές δράσεις

Αποτελούν τον δεύτερο προσανατολισμό του οργανισμού και όλες, εκτός μιας, φιλοξενούνται από εθνική βιβλιοθήκη που λειτουργεί ως το εστιακό σημείο της σχετικής δράσης. Υπάρχουν έξι δράσεις:

ALP-Advancement of Librarianship

Programme (Πρόγραμμα για την προώθηση της Βιβλιοθηκονομίας). Φιλοξενείται από τη Βιβλιοθήκη του Πανεπιστημίου της Ουψάλας και ξεκίνησε το 1984 στο συνέδριο του Ναϊρόμπι, αλλά σημείωσε ιδιαίτερη ανάπτυξη από τότε που εγκαταστάθηκε στο Πανεπιστήμιο της Ουψάλας.

Στόχος της δράσης αυτής είναι η ανάπτυξη της βιβλιοθηκονομίας και της επιστήμης της πληροφόρησης στις υπό ανάπτυξη χώρες, έτσι ώστε να μπορούν να διαδραματίσουν το ρόλο τους στη βελτίωση της εθνικής υποδομής και να μπορεί η χώρα να συμμετέχει ενεργά στην IFLA. Τα κύρια μέρη του προγράμματος είναι: υποστήριξη της εκπαίδευσης και της κατάρτισης, προαγωγή των υπηρεσιών βιβλιοθήκης και πληροφόρησης στο κοινό, ιδιαίτερα στον αγροτικό πληθυσμό και τον περιθωριοποιημένο αστικό πληθυσμό, προγράμματα αλφαριθμητισμού, προώθηση των νέων τεχνολογιών. Η δράση εξασφάλισε τις χορηγίες DANIDA που επιτρέπουν σε βιβλιοθηκονόμους από χώρες του Τρίτου Κόσμου να συμμετέχουν στα συνέδρια της IFLA. Δυστυχώς στο συνέδριο της Γλασκώβης ανακοινώθηκε ότι η κυβέρνηση της Δανίας, που ήταν ο χρηματοδότης των χορηγιών, θα διακόψει την υποστήριξή της λόγω αλλαγών στη DANIDA.

CLM—Copyright and other Legal Matters Activity (Δράση για τα πνευματικά δικαιώματα και άλλα νομικά θέματα). Η δράση ξεκίνησε το 1997, για να εξασφαλίσει ότι οι θέσεις του βιβλιοθηκονομικού επαγγέλματος και των χρηστών των βιβλιοθηκών σχετίζονται με τα πνευματικά δικαιώματα και την πνευματική ιδιοκτησία θα αντιπροσωπεύονται στις διεθνείς εξελίξεις. Μερικά από τα θέματα που εξετάζονται είναι: η αντιμετώπιση εμπορικών περιορισμών στην απόκτηση υλικού για βιβλιοθήκες, αυθεντικότητα ηλεκτρονικών κειμένων, συμφωνίες συνδρομών και πρόσβασης. Τα ποικίλα έντυπα που παράγονται από τη δράση καθοδηγούν

και στηρίζουν τα μέλη της IFLA.

FAIRE—Freedom of Access to Information and Freedom of Expression Activity (Δράση για την ελευθερία πρόσβασης στην πληροφόρηση και την ελευθερία έκφρασης). Η δράση ξεκινάει το 1997 και χρηματοδοτείται από σκανδιναβικούς οργανισμούς. Στόχο έχει την προώθηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων όπως αυτά ορίζονται στο άρθρο 19 της Διακήρυξης των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου. Η επιτροπή των 27 ατόμων που εργάζονται για τη δράση παρακολουθεί τη διεθνή κατάσταση ως προς την ελευθερία έκφρασης, συνεργάζεται με άλλους σχετικούς φορείς και αντιδρά για λογαριασμό της IFLA σε περίπτωση παραβιάσεων. Στο συνέδριο του 2002 στο Εδιμβούργο, υιοθετήθηκε από την IFLA ένα καινούργιο μανιφέστο για τη χρήση του Διαδικτύου που ετοίμασε η δράση FAIRE, το οποίο διατυπώνει την αρχή ότι «η ανεμπόδιση πρόσβαση στο Διαδίκτυο είναι απαραίτητη για την ελευθερία, την ισότητα, την κατανόηση σε παγκόσμιο επίπεδο και την ειρήνη» και ζητάει την άρση των εμποδίων για την ελεύθερη μετάδοση της πληροφορίας. Το μανιφέστο έχει πάρει τη μορφή πολιτικού μανιφέστου για την IFLA, καθώς εξαγγέλλει ότι «ο καθένας έχει το δικαίωμα να εκφράζει ελεύθερα την άποψή του». Σχετικά με το πρόβλημα του βλαπτικού υλικού που κυκλοφορεί στο Διαδίκτυο διατυπώνεται η θέση ότι οι βιβλιοθηκονόμοι «προάγουν και διευκολύνουν την υπεύθυνη πρόσβαση ποιοτικού δικτυακού υλικού για όλους τους χρήστες, συμπεριλαμβανομένων των παιδιών και των εφήβων». Εδώ οι λέξεις κλειδιά είναι «υπεύθυνη πρόσβαση» και «ποιοτικό υλικό». Η δράση FAIRE ανακοίνωσε επίσης τη διάθεση της «Έκθεσης 2002 για τις βιβλιοθήκες και το Διαδίκτυο».

PAC—The Preservation and Conservation Activity (Δράση για τη συντήρηση και τη δια-

τήρηση). Η δράση ξεκίνησε το 1986 προκειμένου να βρεθούν λύσεις στα σοβαρά προβλήματα της φυσικής κατάστασης του υλικού των βιβλιοθηκών. Το πρόγραμμα είναι αποκεντρωμένο με βάσεις στην Καμπέρα, το Καράκας, τη Μόσχα, το Τόκιο και την Ουάσιγκτον. Στοχεύει στη δημιουργία ενός διεθνούς κλίματος που θα βοηθάει και θα ενισχύει τις δράσεις συντήρησης και διατήρησης, μέσω του κέντρου του δικτύου που βρίσκεται στην Εθνική Βιβλιοθήκη της Γαλλίας. Μια δραστηριότητα του προγράμματος είναι και η διενέργεια μιας παγκόσμιας έρευνας για τις ψηφιακές συλλογές στα μεγάλα πολιτιστικά κέντρα, σε συνεργασία με τη δράση για τη διεθνή διαθεσιμότητα εκδόσεων (UAP).

UAP—Universal Availability of Publications (Διεθνής διαθεσιμότητα εκδόσεων).

Η φιλοσοφία της δράσης αυτής, που ξεκίνησε το 1982, είναι ότι κάθε χώρα πρέπει να διαθέτει τις εκδόσεις της στις άλλες χώρες, είτε μέσω δανεισμού είτε μέσω φωτοτυπιών. Επιμέρους θέματα ενδιαφέροντος είναι τα συστήματα διαδανεισμού, η ανταλλαγή εκδόσεων, η κατά νόμο κατάθεση, τα πνευματικά δικαιώματα και τα συνεργατικά σχήματα προσκτήσεως υλικού. Μια τρέχουσα μελέτη εξετάζει το ρόλο των εθνικών βιβλιοθηκών στο νέο περιβάλλον πληροφόρησης και τις αρχές βάσει των οποίων αναπτύσσουν τις συλλογές τους αναφορικά με το μη έντυπο υλικό. Η σοβαρή ενασχόληση της δράσης αυτής με το θέμα των πνευματικών δικαιωμάτων και της επίδρασής τους στη διάθεση του υλικού οδήγησε το 1997 στην ίδρυση της δράσης για τα πνευματικά δικαιώματα (CLM).

UBCIM—International Activity for Universal Bibliographic Control and International MARC (Διεθνής δράση για τον παγκόσμιο βιβλιογραφικό έλεγχο και το διεθνές MARC).

Η UBCIM από το 1983 επικεντρώθηκε

στην ανάπτυξη του Διεθνούς Προτύπου Βιβλιογραφικής Περιγραφής (ISBD International Standard Bibliographic Descriptions), του προτύπου UNIMARC (πρότυπο για τη διεθνή ανταλλαγή βιβλιογραφικών δεδομένων που αναπτύχθηκε από μελέτη που χρηματοδότησε η Ευρωπαϊκή Κοινότητα) καθώς και στην έκδοση μελετών για την καταλογογράφηση στο νέο περιβάλλον των υπολογιστών και την ανταλλαγή των βιβλιογραφικών δεδομένων.

Πολλές από τις παραπάνω δράσεις και τα πρότυπα που έχουν προκύψει μας έχουν βοηθήσει στην άσκηση του επαγγέλματός μας, χωρίς να είμαστε πάντα σίγουροι για την προέλευσή τους. Προτού κλείσω, θα ήθελα να κάνω ιδιαίτερη μνεία στο Τμήμα της IFLA "Σχολικές βιβλιοθήκες και κέντρα πληροφόρησης», που στο συνέδριο 2002 γιόρτασε τα εικοστά πέμπτα γενέθλιά του και για την περίπτωση δημοσίευσε νέες κατευθυντήριες οδηγίες για τις σχολικές βιβλιοθήκες, καθώς και ένα φυλλάδιο σε τρεις γλώσσες, και δημιούργησε στην έκθεση του συνεδρίου μια πρότυπη παιδική βιβλιοθήκη.

Το σύντομο ιστορικό της IFLA σκοπό έχει να φωτίσει κάπως την οργάνωση αυτή, που αποτελεί ένα μοντέλο επιτυχούς διεθνούς συνεργασίας με αποτελεσματική δράση. Θα ήταν ευχής έργο, στο μέλλον να συμμετέχουν σε αυτήν ενεργά περισσότεροι βιβλιοθηκονόμοι από την Ελλάδα, έτσι ώστε και η ελληνική βιβλιοθηκονομική κοινότητα να αντιπροσωπεύεται στις αποφάσεις που παίρνονται, στις κατευθύνσεις που διαμορφώνονται και στα πρότυπα που αναπτύσσονται.

Η Αλεξάνδρα Παπάζογλου είναι
Διευθύντρια των βιβλιοθηκών
του Ελληνοαμερικανικού Εκπαιδευτικού
Ιδρύματος